

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Шигаль Денис Анатолійович,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри історії держави і права України
і зарубіжних країн,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: shigal.da@gmail.com
ORCID 0000-0001-5087-4951

doi: 10.21564/2414–990x.146.170512

УДК 340.15:340.11

СИНХРОННЕ ТА ДІАХРОННЕ ПОРІВНЯННЯ ЯК ФОРМИ КОМПАРАТИВНОГО ІСТОРИКО–ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ

Розглянуто синхронне та діахронне порівняння як основні форми компаративного історико-правового аналізу. За допомогою схематичного зображення розкрито різницю між цими видами порівняння. Досліджено синхронний та діахронний підходи, що лежать в основі відповідних порівняльних процедур. Обґрунтовано широкі пізнавальні можливості синхронного та діахронного порівняння. Зроблено висновки про важливість цих форм компаративного аналізу для порівняльного історико-правового дослідження.

Ключові слова: порівняльне історико-правове дослідження; синхронне порівняння; діахронне порівняння; час; простір; історичний процес; історична географія.

*Шигаль Д. А., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедри історії государства и права Украины и зарубежных стран, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail : shigal.da@gmail.com ; ORCID 0000-0001-5087-4951*

Синхронное и диахронное сравнение как формы компаративного историко-правового анализа

В статье рассмотрены синхронное и диахронное сравнение в качестве основных форм компаративного историко-правового анализа. С помощью схематического изображения раскрыто различие между этими видами сравнения. Исследованы синхронный и диахронный подходы, лежащие в основе соответствующих сравнительных процедур. Обоснованы широкие познавательные

возможности синхронного и диахронного сравнения. Сделаны выводы о важности этих форм компаративного анализа для сравнительного историко-правового исследования.

Ключевые слова: сравнительное историко-правовое исследование; синхронное сравнение; диахронное сравнение; время; пространство; исторический процесс; историческая география.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку історико-правової науки об'єктивно обумовлює переосмислення її традиційних методологічних підходів і засобів наукового пізнання історичного минулого. Одним з таких методів, що потребує своєї адаптації до нових реалій функціонування науки історії держави і права, є порівняльний історико-правовий. Основне методологічне значення компаративного дослідження історико-правових явищ полягає у пізнанні історичної реальності шляхом вивчення подібностей і відмінностей між фактами, що належать до більш ніж однієї історичної системи.

Систематичне застосування порівняльного історико-правового методу при вивченні державно-правових явищ різного рівня передбачає достатню розробленість його логіко-методологічних підвалин. При цьому найбільш важливими питаннями стають: проблема відбору об'єктів історико-правового порівняння, дослідження джерел компаративної роботи, типологізації історико-правових явищ, а також проблема вибору форм, у яких буде здійснюватися порівняльний аналіз.

Актуальність теми статті обумовлюється зростанням уваги з боку наукового товариства до методичних аспектів проведення історико-правових досліджень. Ураховуючи те, що дія будь-якого наукового методу проявляється на теоретичному, методичному, а також на рівні техніки дослідження, цілком зрозумілим є інтерес сучасних науковців саме до стадії методики порівняльного історико-правового аналізу. По-перше, методика є рівнем конкретизації наукових підходів і принципів, що лежать у основі теорії компаративного методу, а по-друге, тривалий період часу у методології історико-правової науки переважав саме теоретичний напрямок осмислення порівняльного аналізу. Звичайно, коли мова зайшла про проведення конкретних порівняльних історико-правових досліджень, однієї теорії виявилось недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи ступінь наукової розробленості проблеми діахронного та синхронного порівняння у компаративному історико-правовому дослідженні, слід вказати на фактичну відсутність комплексних наукових робіт у цій галузі. При цьому окремі питання, пов'язані з застосуванням різних форм та видів порівняння, включаючи синхронне та діахронне, періодично стають предметом уваги вчених-компаративістів. Серед останніх, зокрема, можна назвати Х. Бехруза (Kh. Bekhruz), О. Ю. Ільїнову (Е. Ю. Ильинова), І. Д. Ковальченко (I. D. Koval'chenko), В. В. Косолапова (V. V. Kosolapov), Л. А. Кочетову (L. A. Kochetova), Л. А. Луць (L. A. Luts), М. К. Серова (N. K. Serov), А. І. Ракитова (A. I. Rakitov), М. М. Файзієва (M. M. Fajziev), О. І. Харитонову (O. I. Kharytonova) та Є. О. Харитонову (Ye. O. Kharytonov) тощо.

Примітно, що певна активізація наукових досліджень специфіки синхронного та діяхронного порівняння останнім часом намітилася у зарубіжній компаративістиці. Так, найбільш яскравими представниками цього напрямку наукової діяльності є Р. Cantos, Н. Dam-Jensen, L. Dam, В. Fagard, V. Havlik, С. Iacobini, MSc. L. Robo, N. Vázquez та ін. Водночас слід констатувати, що у більшості випадків методологічні розробки цих вчених стосуються порівняльної лінгвістики, що, звичайно, знижує їх цінність для методології історико-правової науки.

Таким чином, незважаючи на зростання уваги з боку сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців до компаративістики, проблема застосування різних форм порівняння під час проведення порівняльного історико-правового дослідження потребує свого вирішення.

Мета статті полягає у встановленні та всебічному дослідженні пізнавального потенціалу таких загальновідомих форм компаративного аналізу, як синхронне і діяхронне порівняння. Крім того, робиться спроба широкого узагальнення тих наукових даних, що стосуються цих видів порівняння. У контексті методики порівняльного історико-правового аналізу проведення зазначеної роботи є досить доцільним, оскільки дозволяє під час здійснення компаративних досліджень більш точно з інструментальної точки зору використовувати вказані форми порівняльних процедур.

Виклад основного матеріалу. Предметом історико-правового порівняння можуть бути історико-правові об'єкти, що перебувають як на одній стадії свого історичного розвитку, так і на різних у хронологічному значенні етапах. У першому випадку мова буде йти про синхронне порівняння, яке дозволяє виявити загальне та особливе між порівнюваними об'єктами, що існують у певний період часу, у другому – про діяхронне, що дозволяє розглядати історико-правові об'єкти на різних історичних етапах їх існування. Як видно, головним критерієм розмежування цих форм порівняння є категорія часу. Х. Бехруз (Kh. Bekhruz) з цього приводу зазначає, що в основі синхронного порівняння лежить принцип одночасності, а в основі діяхронного – принцип часової послідовності [1, с. 64].

Таким чином, у процесі синхронного порівняння співставляються різні об'єкти, що знаходяться на якісно однаковому ступені розвитку, наприклад, законодавчі органи влади буржуазної Франції, Німеччини та Англії. Діяхронне ж порівняння – це співставлення об'єктів, взятих у різні моменти часу, або вивчення етапів розвитку одного об'єкта. Діяхронний аспект передбачає дослідження державно-правових явищ, що співставляються, у хронологічній послідовності. Так вивчається, наприклад, процес становлення і розвитку середньовічної монархії у Київській Русі та (або) Франкській державі [10, с. 86].

Свого часу видатний швейцарський мовознавець Ф. де Соссюр (F. de Sossjur) зауважував, що синхронічно усе, що належить до статичного аспекту науки, діяхронічно все, що стосується еволюції. Звідси дві, взаємно не пов'язані лінгвістики: еволюційна лінгвістика (діяхронія) і статистична лінгвістика (синхронія) [9, с. 103].

У найбільш загальному вигляді співвідношення синхронічного та діахронічного підходів при вивченні того або іншого державно-правового явища (наприклад, явища «в») може бути виражене наступною простою схемою:

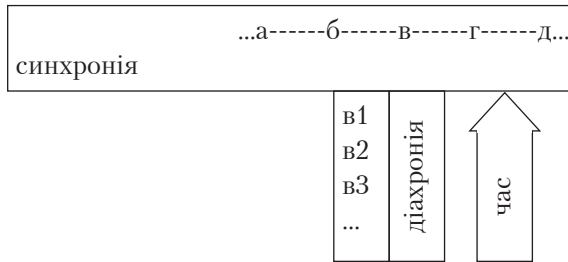

Рис. Співвідношення синхронічного та діахронічного підходів

Наведена схема, до речі, дозволяє зрозуміти, чому деякі вчені синхронне порівняння називають горизонтальним, або просторовим, при якому об'єкти порівнюються ушир, а діахронне – вертикальним, або часовим, коли об'єкти співставляються углиб.

Варто зазначити, що при вивченні історичного розвитку державно-правових явищ, тобто при діахронічному підході, не може не братися до уваги і синхронічний аспект, позаяк будь-яка складова історико-правового об'єкта є не ізольованим фактом, а частиною системи, і її зміна впливає на стан усієї системи. З іншого боку, при синхронному порівнянні історико-правових об'єктів не можна не враховувати фактор часу, не можна позбавити всі складові державно-правових явищ історичної перспективи та представити їх у вигляді певної плоскої проекції [6, с. 275; 14].

Показово, що не всі сучасні компаративісти погоджуються з розподілом порівняння на синхронне і діахронне, виходячи саме з категорії історичного часу. Крім того, декотрими з них у науковий обіг вводяться такі види порівняльних процедур, як асинхронний та бінарний аналіз. Очевидно, при цьому враховуються методологічні потреби відповідних галузей юридичного знання, однак і у контексті історико-правової компаративістики ці форми порівняння представляють певний інтерес. Так, О. І. Харитонова (O. I. Kharytonova) та Є. О. Харитонов (Ye. O. Kharytonov) зазначають, що синхронне порівняння – це аналіз правових систем «подібних націй» і народів, що проживають в однакових історичних, економічних, культурних, географічних тощо умовах (наприклад, політичні і правові системи країн Латинської Америки). Асинхронне порівняння – це аналіз відмінних одна від одної, але таких, що мають певну подібність, політичних і правових систем (наприклад, політичні і правові системи країн постколоніальної Африки або країн середньовічної Європи). При бінарному порівнянні порівнюються тільки дві паралельно існуючі системи, котрі різними шляхами досягають подібних результатів (наприклад, США

і Японія, Німеччина і СРСР) [11, с. 17]. Л. А. Луць (L. A. Luts) також указує на поширеність у сучасних умовах бінарного порівняння, що застосовується до двох правових систем; при цьому можливе як синхронне, так і діахронне порівняння [5, с. 494].

Як видно, розмежування вказаних форм порівнянь (синхронного та асинхронного) відбувається на підставі критерію «подібності – відмінності» об'єктів компаративного аналізу. На нашу думку, незважаючи на можливу методологічну цінність цього розподілу в рамках інших компаративістських дисциплін, вводити його до методики порівняльного історико-правового аналізу не є доцільним. Пояснити це можна яскраво вираженим суб'єктивізмом критерію «подібність – відмінність», який проявляється зокрема у тому, що у кожному конкретному випадку (звичайно, коли мова йде про однаковий часовий інтервал) визначити об'єктивний ступінь схожості або відмінності порівнюваних історико-правових об'єктів досить важко. Наприклад, як вирішити наступну дилему: ранньофеодальна монархія у Франції як об'єкт історико-правового порівняння подібна за своїми основними ознаками та функціями до ранньофеодальної монархії у Німеччині, чи навпаки вони є відмінними? Очевидно, що об'єктивне вирішення цього питання в принципі є неможливим, а тому визначення форми порівняння – синхронного чи асинхронного – буде залежати від особистих уподобань самого дослідника. Таким чином, виокремлення саме синхронного та діахронного порівняння на підставі категорії «історичний час» у методологічному аспекті буде більш правильним. Що стосується бінарного порівняння, то його значення полягає лише у характеристиці кількості порівнюваних об'єктів і не стосується встановлення часових інтервалів.

Розподіл порівняння на синхронне та діахронне став підставою для деяких учених окремо розрізняти синхронний (синхроністичний) та діахронний (діахроністичний) методи. Незважаючи на те, що розглядати ці порівняльні процедури як самостійні засоби наукового пізнання з методологічної точки зору передчасно, дослідження їх специфіки у контексті методики порівняльного історико-правового аналізу є надзвичайно важливим.

Так, В. В. Косолапов (V. V. Kosolapov) стверджує, що за своєю природою синхронний метод є міждисциплінарним, тобто використовується для вивчення різних суспільних явищ багатьма науками. У мовознавстві, наприклад, поряд з традиційною історичною граматикою розроблена синхронна контрастивна граMATика [4, с. 359]. Прикладом роботи, виконаної на основі застосування синхронного методу у вивченні розвитку мови від латини до італійської, може слугувати праця П. Текавчича (P. Tekavčić) «Історична граMATика італійської мови». У ній шляхом співставлення синхронних зрізів фонологічної, морфологічної та словотвірної систем класичної латини, пізньої розмовної латини та італійської простежуються історичні корені змін, що призвели до утворення італійської мови. Побудовані автором схеми характеризують історичні зрушення від одного синхронного зрізу до іншого. У разі застосування синхронного методу ігноруються історико-культурні дані про розвиток мови. А проте цей

метод як засіб, що доповнює традиційні історичні граматики, з успіхом використовується у сучасному мовознавстві [18].

Синхронний метод заснований на такій властивості часу, як одночасність подій. Одночасність – це часова координація і співпадіння у часі різнолінійних подій, просторово віддалених одна від одної. Якщо події одночасні, то вони не можуть мати між собою причинного зв'язку. Тому їх відношення представляє собою відношення співіснування, тобто відношення чисто просторове. За допомогою синхронного методу можуть досліджуватися історичні події, просторово віддалені одна від одної, але пов'язані одночасністю.

Таким чином, синхронний метод визначається як спосіб дослідження історичного минулого деякої внутрішньо пов'язаної сукупності народів і країн у їх одночасному просторово-часовому зв'язку.

Історія, побудована на основі застосування синхронного методу, статична: у ній кожна частина скорельована, відповідно ув'язана з іншою й перебуває як би у рівновазі з усіма іншими частинами. У зв'язку з цим важливим елементом аналізу видається просторова локалізація історичної події. У синхронному методі особливе значення має історична географія, що виступає у цьому випадку в певному сенсі як достовірне історичне джерело. Звичайно, географічне середовище само по собі не є історичним джерелом, але коли застосовується синхронний метод, що потребує локалізації подій, то його роль в історичному дослідженні різко зростає і набуває більшого значення, ніж просто умови існування людей. Крім того, необхідно особливо ретельно враховувати дані й інших природничих наук – геології, фізичної географії, палеоантропології тощо [4, с. 360–362].

У синхронному методі дослідник абстрагується від розвитку історичної системи. У певному сенсі синхронний метод «історичний», він байдужий до генезису історичної події, але ця «історичність» повністю стосується самого методу пізнання, а не природи об'єктивних історико-правових явищ. Так, стосовно до мови, як і до усякого іншого явища, що має історію, «історичність» (синхронність) належить до сутності опису, а не до сутності мови... Опис, історія та теорія не перебувають у антитезі і не суперечать одне одному; вони є взаємодоповнюючими та складають єдину науку» [3, с. 154–155].

Як приклад можливого застосування синхронного методу, можна назвати порівняльне дослідження шляхів і способів переходу суспільства до феодалізму. Так, між виступами селян Західної Європи у VI–IX ст. (повстання у Ліможі 579 р., Стелінга 841–843 рр., у Майнцському єпископстві 848 і 866 рр. та ін.) та повстаннями на Сході (рух павликіан, іконоборство у Візантії, повстання Мукани, Бабека, Кармата у арабських країнах та ін.) простежується певна синхронність, яка може допомогти уточнити відповіді на складне питання про генезис раннього феодалізму та шляхи його виникнення у різних історичних умовах.

Розглядаючи діахронний підхід у компаративному дослідженні історії державно-правових явищ, слід зауважити, що історія це не лише просторова, але й безперервна часова діяльність людей, що проходить в умовах досить мінливих

суспільних відносин. Очевидно, ця діяльність повинна розглядатися не лише у просторово-синхронному, але і у діахронному аспекті. При цьому абсолютизація діахронного підходу є недоцільною, оскільки історико-правова реальність при безперервних змінах і розвитку у той же час володіє і якісно-часовою усталеністю.

Діахронний (тобто різночасовий, різномоментний) аналіз спрямований на вивчення історичних процесів, тобто сутнісно-часових змін історичної реальності на відміну від синхронного (тобто одночасового) аналізу, котрий має за мету розкрити сутнісно-просторову природу цієї реальності. При цьому виділяються чотири типи історичних процесів:

1. Процес може представляти собою послідовність етапів або моментів у виникненні, розвитку та завершенні певної події у рамках даної історичної ситуації.

2. Процес може виступати як послідовність зміни різних подій усередині даної ситуації.

3. Процес може складатися як зміна ситуацій усередині тієї або іншої історичної системи у фіксованому інтервалі часу.

4. Процес може бути зміною історичних систем у певному історичному інтервалі. У цьому вираженні він представляє собою послідовність якісно відмінних етапів, стадій або фаз у ході історичного розвитку [7, с. 83].

Очевидно, що останній тип історичних процесів є найбільш складним, оскільки виражає розвиток найбільш складного, інтегрального компонента історичної реальності, яким і виступають історичні системи, а також тому, що у цей тип можуть входити (і, як правило, входять) всі інші типи процесів. Тому в аналізі історичного розвитку як зміни суспільних систем різних рівнів і полягає головне завдання діахронного аналізу, який ще називають структурно-діахронний або системно-діахронний [2, с. 206].

Практично структурно-діахронний аналіз можна звести до трьох основних варіантів. Перший з них виявляє такі характеристики процесів, як довготривалість, частота різних подій, тривалість пауз між подіями та ін. Це найпростіший варіант аналізу, що дає уяву про вихідний зміст процесу та його зовнішні характеристики як системи.

Другий варіант структурно-діахронного аналізу спрямований на розкриття внутрішньої часової структури процесу. Виділяються якісно визначені стадії, або фази, у його розвитку, а також однотипні події, що утворюють функціонуючі у ньому підсистеми. Так, генезис капіталізму мав такі внутрішні стадії, як проста капіталістична кооперація, мануфактура і фабрика, а структура капіталізму складалася зі взаємодії промисловості, сільського господарства, торгівлі та ринку, міста і селища тощо. Це – найбільш широко розповсюджений варіант діахронного аналізу історичних процесів.

Третій варіант структурно-діахронного аналізу полягає у виявленні динаміки окремих систем або їх сукупності на фоні розвитку більш широкої системи, по відношенню до якої досліджувана система виступає як підсистема. Це

найбільш складний вид структурно-діахронного аналізу у його динамічному варіанті. Вершиною такого аналізу є побудова динамічних моделей історичних систем. Здійснення цього аналізу опирається на два перших варіанти і вимагає динамічних даних про системи, що вивчаються. Труднощі, обумовлені формуванням таких даних, і складнощі аналізу динамічних рядів показників обмежують можливості практичного застосування цього аналізу в історичних дослідженнях [8, с. 20–22].

Висновки. Як видно з вищевказаного, і синхронне, і діахронне порівняння як форми компаративного історико-правового аналізу мають доволі складну структуру. При цьому синхронний підхід, будучи заснованим на одночасності історико-правових явищ, передбачає статичність порівнюваних об'єктів, визначення їх географічної локації, абстрагування від їх попереднього історичного розвитку. Діахронний підхід натомість зобов'язує компаративіста враховувати динаміку генезису історико-правових об'єктів, дозволяючи під час порівняння як встановлювати різні стадії їх розвитку, так і виявляти специфіку еволюції складних державно-правових систем. У цілому ж синхронний та діахронний підходи мають досить широкі пізнавальні можливості, що дозволяють відносити їх до основних видів порівняльних процедур у компаративному історико-правовому дослідженні.

Список літератури

1. Бехруз Х. Порівняльне правознавство : підручник. Одеса : Фенікс, 2009. 464 с.
2. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования. 2-е изд., доп. Москва : Наука, 2003. 486 с.
3. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история. *Новое в лингвистике*. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1963. Вып. 3. С. 143–343.
4. Косолапов В. В. Методология и логика исторического исследования. Киев : Вища школа, 1977. 382 с.
5. Луць Л. А. Теорія порівняльно-правового методу. Методи та засоби порівняльно-правового дослідження. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ : Ін-т держави і права НАН України, 2006. Вип. 31. С. 489–496.
6. Подкорытов Г. А. Особенности применения сравнительно-исторического метода в языкознании. *Методологические вопросы общественных наук*. Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. С. 263–279.
7. Ракитов А. И. Историческое познание: системно-гносеологический подход. Москва : Политиздат, 1982. 303 с.
8. Серов Н. К. Процессы и мера времени: проблемы методологии структурно-диахронического исследования в современной науке. Ленинград : Наука, Ленинградское отделение, 1974. 191 с.
9. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики. Москва : СОЦЭГГИЗ, 1933. 273 с.
10. Файзиев М. М. Советское сравнительное правоведение в условиях федерации. Ташкент, 1986. 124 с.
11. Харитонов О. І., Харитонов Є. О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. Харків : Одиссей, 2002. 592 с.
12. Cantos P., Vázquez N. A diachronic approach to scientific lexicon in English: Evidence from Late Modern English corpora. *Revista de Lenguas para Fines Específicos*, 2011. No. 17. P. 253–294.
13. Dam L., Dam-Jensen H. Diachronic and Synchronic Analysis – the Case of the Indirect Object in Spanish. *Hermes – Journal of Language and Communication Studies*, 2007. No. 38. P. 187–203.

14. Havlik V. A unifying framework for synchronic and diachronic emergence. *International Journal of Latest Research in Science and Technology*, 2015. Vol. 4. Issue 2. P. 132–137.
15. Iacobini C., Fagard B. A diachronic approach to variation and change in the typology of motion event expression. A case study: From Latin to Romance. *Cahiers de Faits de langue*, 2011. No. 3. P. 151–172.
16. Ilyinova E. Yu., Kochetova L. A. Diachronic Perspective in Text and Discourse Studies. *Science Journal of VolSU. Linguistics*. 2016. Vol. 15. No. 4. P. 18–25.
17. Robo MSc. L. A Diachronic and Source Approach of Phraseological Units – Theories of Definition, Criteria and Structure Analysis in English and Albanian Language. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. Italy : MCSER Publishing-Rome, 2013. Vol. 2. No. 9. P. 589–596.
18. Tekavčić P. Grammatica storica dell'italiano. Vol. 1–3. Bologna : Societa editrice il Mulino, 1972. 290 p.

References

1. Bekhruz, Kh. (2009). Porivnialne pravoznavstvo. Odessa: Feniks [in Ukrainian].
2. Koval'chenko, I. D. (2003). Metody istoricheskogo issledovanija. Moscow: Nauka [in Russian].
3. Koseriu, Je. (1963). Sinhronija, diahronija i istorija. *Novoe v lingvistike*. Moscow: Izd-vo inostrannoj literatury, issue 3, 143–343 [in Russian].
4. Kosolapov, V.V. (1977). Metodologija i logika istoricheskogo issledovanija. Kyiv: Vishha shkola [in Russian].
5. Luts, L.A. (2006). Teoriia porivnialno-pravovoho metodu. Metody ta zasoby porivnialno-pravovoho doslidzhennia. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*. Kyiv: In-t derzhavy i prava NAN Ukrainy, issue 31, 489–496 [in Ukrainian].
6. Podkorytov, G.A. (1968). Osobennosti primenenija sravnitel'no-istoricheskogo metoda v jazykoznanii. *Metodologicheskie voprosy obshhestvennyh nauk*. Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta, 263–279 [in Russian].
7. Rakitov, A.I. (1982). Istoricheskoe poznanie: sistemno-gnoseologicheskij podhod. Moscow: Politizdat [in Russian].
8. Serov, N.K. (1974). Processy i mera vremeni: problemy metodologii strukturno-diahronicheskogo issledovanija v sovremennoj nauke. Leningrad: Nauka, Leningradskoe otdelenie [in Russian].
9. Sossjur, F.de. (1933). Kurs obshhej lingvistiki. Moscow: SOCJeKGIZ [in Russian].
10. Fajziev, M.M. (1986). Sovetskoe sravnitel'noe pravovedenie v uslovijah federacii. Tashkent [in Russian].
11. Kharytonova, O.I., Kharytonov, Ye.O. (2002). Porivnialne pravo Yevropy: Osnovy porivnialnoho pravoznavstva. Yevropeiski tradytsii. Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].
12. Cantos, P., Vázquez, N. (2011). A diachronic approach to scientific lexicon in English: Evidence from Late Modern English corpora. *Revista de Lenguas para Fines Especificos*, 17, 253–294.
13. Dam, L., Dam-Jensen, H. (2007). Diachronic and Synchronic Analysis – the Case of the Indirect Object in Spanish. *Hermes – Journal of Language and Communication Studies*, 38, 187–203.
14. Havlik, V. (2015). A unifying framework for synchronic and diachronic emergence. *International Journal of Latest Research in Science and Technology*, vol. 4, issue 2, 132–137.
15. Iacobini, C., Fagard, B. (2011). A diachronic approach to variation and change in the typology of motion event expression. A case study: From Latin to Romance. *Cahiers de Faits de langue*, 3, 151–172.
16. Ilyinova, E.Yu., Kochetova, L.A. (2016). Diachronic Perspective in Text and Discourse Studies. *Science Journal of VolSU. Linguistics*, vol. 15, 4, 18–25.
17. Robo, MSc. L. (2013). A Diachronic and Source Approach of Phraseological Units – Theories of Definition, Criteria and Structure Analysis in English and Albanian Language. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. Italy: MCSER Publishing-Rome, vol. 2, 9, 589–596.
18. Tekavčić, P. (1972). Grammatica storica dell'italiano. Vol. 1–3. Bologna: Societa editrice il Mulino.

Shygal D. A., PhD in Law, Assistant professor, Assistant professor of the History of State and Law for Ukraine and foreign countries Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail : shigal.da@gmail.com ; ORCID 0000-0001-5087-4951

Synchronic and diachronic comparisons as forms of comparative historical and legal analysis

The modern level of historical and legal science development objectively causes rethinking of its traditional methodological approaches and ways of scientific knowledge of the historical past. Comparative historical and legal method that requires its adaptation to the new realities of the functioning of the science of the history of state and law is one of such methods.

The systematic application of the comparative historical and legal method when studying state legal phenomena of various levels provides for the sufficient elaboration of its logical and methodological foundations. Herewith, the most important issues are: the problem of selecting objects of historical and legal comparison, researching sources of comparative work, typologizing historical and legal phenomena, and the problem of choosing the forms in which the comparative analysis will be carried out.

Historical and legal objects being both at the same stage of their historical development and at the different stages in chronological significance can be the subject of historical and legal comparison. In the first case, it will be about the synchronic comparison, which allows to reveal the general and the especial between the objects being compared that exist during a certain period of time, in the other – about the diachronic one, which allows to consider historical and legal objects at different historical stages of their existence. As it can be seen, the category of time is the main criterion for distinguishing between these forms of comparison, since the principle of simultaneity is the basis of synchronic comparison, and the principle of time sequence is the basis of diachronic one.

Both synchronic and diachronic comparisons as forms of comparative historical and legal analysis have a rather complex structure. At the same time, the synchronic approach, being based on the simultaneity of historical and legal phenomena, provides for the static character of the objects being compared, the determination of their geographical location, and the abstraction from their previous historical development. The diachronic approach, on the contrary, obliges a comparatist to take into account the dynamics of the genesis of historical and legal objects, allowing during the comparison both to establish different stages of their development and to reveal the specificity of the evolution of complex state legal systems. In general, the synchronic and diachronic approaches possess sufficiently broad cognitive capabilities, which make it possible to refer them to the main types of comparative procedures in comparative historical and legal research.

Keywords: comparative historical and legal research; synchronic comparison; diachronic comparison; time; space; historical process; historical geography.

Рекомендоване цитування: Шигаль Д. А. Синхронне та діахронне порівняння як форми компаративного історико-правового аналізу. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 8–17. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.170512>.

Suggested Citation: Shygal, D.A. (2019). Synkhronne ta diakhronne porivniannia yak formy komparatyvnoho istoryko-pravovoho analizu [Synchronic and diachronic comparisons as forms of comparative historical and legal analysis]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 146, 8–17*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.170512> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 10.06.2019 р.